

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2020-2021

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Zuzana Šmídová

Psychologické zákonitosti učení dospělých

Praha 2021

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Marie Vacínová, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2020-2021

BACHELOR THESIS

Zuzana Šmídová

Psychological regularities of adult learning

Prague 2021

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

PhDr. Marie Vacínová, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 21.2. 2021

Zuzana Šmídová

Poděkování

V této bakalářské práci bych chtěla poděkovat mé vedoucí práce PhDr. Marii Vacínové, CSc. za cenné rady, ochotu a vedení práce. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří mi ochotně vyplnili mé dotazníkové šetření.

Anotace

Bakalářská práce se v teoreticky zaměřené části zabývá učením a vzděláním dospělých. Rozebírá proces učení, druhy, způsoby učení, motivaci a přístup k učení, metody a formy vzdělávání. V neposlední řadě se práce zabývá vybraným faktorům ovlivňující jedince při učení. V prakticky zaměřené části lze na základě dotazníkového šetření zjistit, o které konkrétní faktory se jedná.

Klíčová slova

Činitele učení, druhy učení, faktory učení, formy vzdělávání, jedinec, metody vzdělávání, motivace, podmínky, proces učení, učení, vzdělávání.

Annotation

Bachelor thesis in the theoretically focused part is dealing with adult learning of education. Discusses the learning process, types, learning methods, motivation and approach to learning, methods and forms of education. In the last row, the work is dealing with selected factors affecting individuals in learning. In the practically focused part, on basis the questionnaire survey, it can be determined which they are.

Keywords

Conditions, education, individual, form of education, learning, learning factors, learning process, methods of education, motivation, types of learning.

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VYMEZENÍ KLÍČOVÝCH POJMŮ	11
1.1 Učení.....	11
1.2 Vzdělávání	14
1.2.1 Formy vzdělávání.....	15
1.2.2 Metody vzdělávání.....	17
2 SPECIFIKA LIDSKÉHO UČENÍ	20
2.1 Učení a komunikace.....	21
2.2 Základní mechanizmy učení	21
2.3 Fáze v procesu učení.....	22
2.4 Způsoby učení.....	23
2.5 Styly učení	23
2.6 Druhy učení.....	24
3 ČINITELE OVLIŇUJÍCÍ UČENÍ	27
3.1 Paměť.....	27
3.2 Přístupy k učení	28
3.3 Motivace	28
3.4 Podmínky pro učení	31
3.5 Další činitele	32
3.5.1 Učení a různá prostředí	33
3.5.2 Výsledky učení.....	34
PRAKTICKÁ ČÁST	35
4 EMPIRICKÝ PRŮZKUM	35
4.1 Metodologie výzkumu	35
4.2 Výzkumné hypotézy	35
4.3 Analýza dat	36
4.3.1 Potvrzení – vyvrácení hypotéz.....	49
ZÁVĚR	50
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	52

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	54
SEZNAM PŘÍLOH.....	55

ÚVOD

Bakalářská práce pojednává o pojmu učení a vzdělávání, další možné hlubší vysvětlení, objasnění pojmů z dané oblasti, jejich rozdělení, pojetí, specifika či zákonitosti, činitele a jiné neodmyslitelně spojené souvislosti. Práce se snaží upozornit, vyzdvihnout a přiblížit na vybrané činitele a vlivy, které jsou spojeny s celým procesem učení, okolím a jedincem.

Zvolené téma je v současné době aktuální. Koncept celoživotního učení lze brát také jako trend dnešní doby, který je často rozebírán. Tato problematika je často skloňována a zmiňována v mnoha vědních oborech. Jde v souladu s námi, učení se prolíná celým naším životem, od samotného narození až po stáří. Je to naše neodmyslitelná součást, se kterou se denně sekáváme. Stálé učení a zlepšování nás obohacuje a rozvíjí. V celém procesu učení na nás působí mnoho vlivů, které si mnohdy ani neuvědomujeme, avšak tyto jevy nás zákonitě ovlivňují, působí na nás pozitivně či negativně, ať chceme či nikoli. Důležité je, aby si jedinci uvědomili, nakolik tyto okolní činitele mohou ovlivnit chování jedince a jeho výsledky.

Cílem této práce je zanalyzovat problematiku učení z psychologického hlediska, zkoumat jaké jsou vlivy, činitele a faktory, který proces učení nejvíce ovlivňují.

Dále také zkoumat možnosti, podmínky a prostředí, které jsou v celém proces rozhodující nebo okolní jevy působící na jedince při celém procesu. Zaměřit se na vlivy, které nejvíce působí na chování jedince a jeho výsledky v souvislosti s učáním. V neposlední řadě zanalyzovat způsoby a přístup k učení.

Mým hlavním motivem pro výběr tématu byl osobní zájem o psychologii ve spojitosti s učáním, vzděláváním a rozvojem jedince. Dalším záměrem bylo přiblížení vybraných vlivů, které mohou ovlivnit jedince při učení a následně také jeho výsledky.

Práce je rozdělena na dva logické a vzájemně propojené celky – teoretickou a praktickou část. Teoretická část je základem pro následnou část praktickou. Kapitoly zabývající se teorií zahrnují vymezení klíčových pojmů a definic pro pochopení a následné zkoumání tématu. Dále obsahují popis konkrétních faktorů ovlivňující chování

a celkové rozpoložení jedince během procesu učení. Následně jsou v práci podrobněji rozebrány vybrané metody a formy vzdělávání, specifika lidského učení zahrnující mechanismy, fáze, způsoby, styly a druhy. Poté jsou vymezeny vybrané činitele učení, a to konkrétně paměť, přístup k učení, motivace, podmínky a nakonec výsledky učení.

V praktické části je uveden popis metodologie, výzkumné hypotézy, analýza dat a následné vyhodnocení. Pro výzkum byla zvolena kvantitativní metoda zkoumání – dotazníkové šetření. Faktory učení jsou zkoumány na respondentech s rozdílným věkem, vzděláním a možnostmi pro učení. Cílem výzkumu bylo zjistit, jaké všechny činitele mohou ovlivnit jedince během procesu učení, nakolik si veškeré vlivy okolo jedince uvědomuje, jakým způsobem se jedinec chová, reaguje na ně, a nakolik se snaží je regulovat.

TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část mapuje a vymezuje klíčové pojmy v oblasti učení, procesu učení, vzdělávání, jejich základní rozdělení, specifika lidského učení, vybrané činitele učení či další důležité neodmyslitelně propojené a související zákonitosti.

1 VYMEZENÍ KLÍČOVÝCH POJMŮ

Každá vědní disciplína má své základní pojmy, které musí mít jednoznačný význam, který lze pochopit a jsou dále stěžejní pro další myšlenkové pochody či vědní konstrukce. V dnešní době je andragogika již do jisté míry velmi rozvinutou vědou, je proto někdy obtížné stanovit, které pojmy jsou základními, tedy i podstatnými. Pro nezbytnou orientaci je důležité znát význam daných pojmů. Klíčové pojmy budou popsány v následujících kapitolách. (Palán, Langer, 2008, s. 36-37)

1.1 UČENÍ

Vymezení pojmu učení byla a stále je věnována velká pozornost, avšak i přesto nenalezneme jednotnou definici. Učení je jedním z klíčových pedagogických, andragogických a psychologických pojmů. Můžeme nalézt mnoho různých vědeckých výkladů na základě vědních oborů, které jsou odlišné, zejména proto kolik celkem existuje druhů a způsobů učení. (Průcha, 2020, s. 17)

Z hlediska současné kognitivní psychologie, můžeme učení definovat: *Jako proces, který modifikuje určitý systém tak, že je to s více nebo méně nezvratně zdokonalit následující provádění téhož úkolu nebo úkolů patřících do téže populace problémů.*“ (Kulič, 1992, s. 21)

Další definice udává, že učení je procesem, kdy dochází k přenosu a zpracování získaných informací o dané skutečnosti, který následně vede ke změně osobnosti jedince a jeho budoucího chování. (Vacínová, Langová, 2011, s. 131)

Jedna z uznávaných definic prof. Nakonečného zní: „*Pojem učení vyjadřuje vliv zkušenosti na změny psychiky, které mají adaptivní funkci, tj. jsou to takové změny, jimiž*

se individuuum přizpůsobuje změněným životním podmínkám, změně situaci.“
(Nakonečný, 1997, s. 359)

Naopak Nývltová definuje učení jako proces, ve kterém dochází u daného jedince ke změně chování osobnosti a psychice. K této zásadní změně chování dochází díky novému poznání, získání nových zkušeností či dovedností. Nejsou zde zahrnuty změny, které jsou důsledkem biologického zrání či tělesného vývoje organismu. (Nývltová, online, cit. 2020-12-10)

V Psychologickém slovníku můžeme shlédnout definici učení: *„Lidské učení je psychický proces, který v dialektické jednotě s vývojem tělesných a duševních předpokladů je rozhodujícím faktorem v adaptaci člověka na jeho přírodní a společenské prostředí a rozvoji osobnosti“.* (Hartl, Hartlová, 2010, s. 632)

Dále se setkáme s tvrzením, že učení je biologickou nezbytností živočichů, vymezuje jako mechanismus či adaptaci organismu k určitému prostředí, na základně předchozích zkušeností či cviků. (Helus, 2011, s. 254)

Proces učení je vždy podnikán s předem nadefinovaným cílem. *„Cílem učení jako poznávacího procesu je vytvoření soustavy integrovaných poznatků tvořících jádro, které se v průběhu ontogenetického vývoje člověka neustále rozvíjí.“* (Vacínová, Langová, 2005, s. 27) Tímto se vytváří celistvá soustava kognitivních schopností a poznatků jako předpoklad pro řešení nejrůznějších životních překážek či problémů. Takovéto učení je založeno n:

- 1) pochopení podstatných znaků a informací daného učiva
- 2) abstrakce a přenos naučeného učiva
- 3) odhalení, porozumění a zapamatování souvislostí a spojitostí mezi obory, předměty jevy

(Vacínová, Langová a kol., 2005, s. 27)

Jak již bylo výše uvedeno, učení je nejčastěji definováno jako určitý proces, který je zaměřený na vyvolání činností, vedoucích k získávání, rozvíjení

a následnému rozšíření znalostí a dovedností učícího se jedince a jeho celkového obzoru., (Palán, Langer, 2008, s. 43)

Učení jako proces zdůrazňuje, co se děje v průběhu učební zkušenosti s dosažením daného vzdělávacího produktu nebo výsledku. Učení jako funkce dále zdůrazňuje určité kritické aspekty učení jako je motivace, udržení a přenos informací, které vytvářejí změny chování v učení člověka. (Knowles, Holton, Swanson, 2012, s. 12)

Lze se tedy shodnout na tom, že vliv zkušeností je rozhodující a učení lze chápat jako proces. Zkušenosti mají následně vliv na veškeré změny spojené s psychikou člověka, které hrají adaptivní funkci. Tyto změny lze klasifikovat jako změny, díky kterým se jedinec lépe přizpůsobuje možným změněným podmínkám, prostředí či daným situacím. (Průcha, 2020, s. 18)

Z toho vyplývá, že změny, které jsou podníceny určitou zkušeností a dají se následně označit jako naučené či získané. Důraz je zde kladen na roli zkušenosti, která vyjadřuje to, co bylo prožito a je to tím pádem zafixované v paměti.

Ve shodě lze učení chápat tedy jako celistvý proces, který má daný cíl, motiv a průběh, na konci jehož stojí jistý výsledek nebo také výstup. Mezi obvyklé výsledky patří změna jednání a chování jedince, řešení problémů, změna postoje, názorové změny či změny způsobu činností. Veškeré změny stojí na zažitých předešlých situacích, činnostech tedy zkušenostech. Tyto zkušenosti jsou obvykle individuální a jejich pohled na ně bývá často subjektivní.

Učení bylo dříve povětšinou chápáno pouze jako osvojování vědomostí, rozmanitost tohoto pojmu ukazuje rozdílné dělení a způsoby učení. Tento pojem lze však také jednoduše charakterizovat jako potřebu vzdělávání, kterou pociťuje jedinec v případě, že jeho stávající znalosti nestačí na aktuální situaci, na požadovanou úroveň a to obzvlášť v období změn a inovací. V současném dynamickém světě, jakožto systému, který podléhá mnoha stálým změnám, trendům, ať společenským či zejména těm technologickým, je téměř nezbytné, aby lidé byli více přizpůsobiví. Pro celospolečenské fungování je nutné být stále v obraze. Celoživotní vzdělávání je tedy nezbytné pro dobrou adaptaci a orientaci dospělých jedinců v celé společnosti. Cílem učení je tedy vytvoření

integrovaného systému poznatků a schopností, které mají následně pomáhat řešit nejrůznější obtíže, problémy či pomoci v nejistotě. (Wikisofia, online, cit. 2020-01-30)

Lidé se učí mnoha různými způsoby, mají odlišné možnosti, podmínky, prostředí či situace, dále se učí sami či prostřednictvím jiných lidí či strojů, s odlišnými přístupy a nakonec výsledky. Je tedy zřejmé, že nelze formulovat jednu obecnou definici, která by vystihla komplexně a jednoznačně tento pojem. (Průcha, 2020, s. 17)

1.2 VZDĚLÁVÁNÍ

Mezi další související pojem patří vzdělání. Vzdělávání lze definovat jako: „*Jistý proces uvědomělého a cílevědomého zprostředkování a aktivního utváření a osvojování soustavy vědomostí, dovedností, zkušeností a návyků.*“ (Palán, Langer, 2008, s. 40) Během celého procesu dochází k utváření morálních znaků, postojů člověka či individuálních zájmů. Dále také dochází také k utváření osobnosti, osvojování společenského vědomí, způsobů chování. Z toho jednoznačně vyplývá, že vzdělávání lze považovat za součást socializace a personalizace jedince. Cílem vzdělávání není však jen získání nových poznatků, ale také lze tento proces odlišit na vzdělávání jako činnost lektora, vzdělávací akce a také jako činnosti jedince ve vzdělávacím procesu. Na konci tohoto procesu by měl být jedinec připraven vstoupit na pracovní trh a být schopen vykonávat určité povolání. (Palán, Langer, 2008, s. 40-41)

Vzdělávání dospělých má dle Knowlese tři různé významy. V nejširším smyslu popisuje vzdělávání jako určitý proces. V odbornějším smyslu označuje vzdělávání jako soubor organizovaných aktivit, které jsou prováděny širokou škálou institucí za cílem dosažení konkrétních cílů. Třetí význam kombinuje všechny procesy a činnosti do myšlenky pole sociální praxe. V tomto smyslu vzdělávání dospělých sdružuje do sociálního systému všechny jednotlivce a instituce. (Knowles, 1980, s. 25)

Vzdělávání však nekončí školním vzděláváním a příchodem na pracovní trh, ale naopak nás dále provází celým naším životem. Celoživotně se vzděláváme, někdy záměrně jindy bezděčně. Celoživotní vzdělávání a učení je koncept, který jedinci dává příležitost vzdělávat se v různých stádiích rozvoje a života, dle svých zájmů, potřeb či úkolů, a to až do přijatelné úrovně jeho možností. (Palán, Langer, 2008, s. 43)

V další souvislosti je zde neodmyslitelně spjat vzdělávací systém nebo také systém vzdělání, ve kterém se veškeré vzdělávání odehrává. Tento systém lze definovat jako: „*systém institucionálně organizovaných i individuálních vzdělávacích aktivit, které nahrazují, doplňují, rozšiřují, inovují, mění nebo jinak obohacují počáteční vzdělávání dospělých osob.*“ (Palán, Langer, 2008, s. 41) Tito jedinci dále záměrně a cílevědomě rozvíjejí své znalosti a dovednosti, návyky a zájmy. Poté se mění jejich názory, postoje a chování.

Člověk jakožto dospělý jedinec se vždy učil, ať chtěl či nechtěl, musel reagovat na nastávající trendy, na nové situace, měnící se společnost či na vývojové změny. Největší nutnost dalšího vzdělávání a učení se nastává v období společenských změn či krizí. Cílem je, aby se jedinec, co nejrychleji sžil s danou situací, aklimatizoval se s žádoucími podmínkami a tím se přizpůsobil nasávajícím změnám. (Beneš, 2008, s. 21)

1.2.1 FORMY VZDĚLÁVÁNÍ

Veškeré vzdělávání, ať už dětí či dospělých, se odehrává v určitých formách. Formy taktéž i metody jsou nejdůležitějším prvkem ve vzdělávání. Je ovšem nutné zmínit, že formy i metody vzdělání stále procházejí vývojem, transformací, změnami, některé zanikají, další nové se vytvářejí. Důležité je však odlišit tyto dva pojmy. Formou se rozumí organizační upořádání dané vzdělávací akce, metoda je chápána jako konkrétní nástroj využitelný pro určité vzdělávání. Formy i metody zpravidla podléhají vlivům a trendům ve vzdělávání, jsou formy, které jsou zajímavější, jsou „in“ a pak jsou formy, které jsou pomalu zatracovány.

Formu vzdělávání dospělých lze definovat jako „*určitý rámec výuky, vnější organizační uspořádání vzdělávacího procesu, jeho stavbu a to z mnoha hledisek.*“ (Palán, Langer, 2008, s. 150)

Dále pak Veteška formy vzdělávání definuje jako: „*Uspořádání vzdělávacího procesu, tedy i vytvoření prostředí a způsob organizace činnosti lektora i studentů. Definuje časový a prostorový rozsah a úroveň vyučování.*“ (Veteška, Vacínová a kol., 2011, s. 90)

Dále je upozorňováno na skutečnost, která říká, že při výběru je důležité zvážit vhodnost použití konkrétní formy a to s ohledem na počet posluchačů, čas, prostor, podmínky k výuce a nesmí nakonec opomenout obsah a záměr vzdělávací akce.

Formy vzdělávání můžeme třídit dle několika rozmanitých hledisek:

- 1) **Délka trvání:** vyučovací hodina (45, 60 či 90 minut), den, týden, vyučovací celek (modul, lekce).
- 2) **Prostředí výuky:** na pracovišti, mimo pracoviště, v kavárně, v přírodě, doma, ve virtuálním prostředí, ve škole.
- 3) **Zaměření vzdělávacího procesu:** kvalifikační či rekvalifikační kurzy, profesní vzdělávání, doplňkové vzdělávání, zájmové vzdělávání, občanské vzdělání.
- 4) **Organizační uspořádání vzdělávaných:** interakce mezi vzdělavatelem a vzdělávaným.

Přímá interakce: individuální, skupinové, participativní, kooperativní či individualizované.

Nepřímá interakce: zprostředkování – pomocí internetu, telefonu, atd.

Další dělení dle V. Bočkové:

- 1) **Z hlediska množství účastníků:** individuální, skupinové, párové, hromadné.
- 2) **Z hlediska organizace vzdělávací akce:** trvalé složení účastníků (skupina studentů, skupina žen ve stejném věku, skupina mužů se stejným zájmem), nestálé složení účastníků (přednáška pro veřejnost, nárazová vzdělávací akce, beseda).
- 3) **Z hlediska délky trvání:** jednorázové či cyklické.
- 4) **Dle specifika subsystému vzdělávání:** firemní vzdělávání, školská či mimoškolská výuka dospělých.

Nakonec typ vzdělávání či studia rozumíme frekventovanost studia, tento typ si jedinec vybírá na základě jeho možností. Jedná se o studium prezenční/denní, distanční tedy vzdálená forma vzdělávání skrze online komunikaci, kombinované/dálkové a večerní. (Palán, Langer, 2008, s. 151-153)

1.2.2 METODY VZDĚLÁVÁNÍ

Často se setkáváme s názorem, že metoda je to, co rozhoduje o úspěšnosti vzdělávacího procesu. Ovšem metoda není rozhodující faktor pro úspěšnost, důležité je též prostředí a podmínky pro celé vzdělávání. (Palán, Langer, 2008, s. 154)

Metodou se také rozumí cesta či postup, který je rozhodujícím prostředkem k dosahování vytyčených cílů ve vzdělávání. Z didaktického hlediska se jedná o záměrné způsoby upořádání činností, jak vzdělavatele tak vzdělávaných, které následně směřují ke stanoveným cílům. (Veteška, Vacínová a kol., 2011, s. 91)

Metodou dále rozumíme: „*Způsob záměrného uspořádání činností a opatření pro realizaci vzdělávacího procesu a jeho účinnosti tak aby se co nejefektivněji dosáhlo vzdělávacího cíle.*“ (Palán, Langer, 2008, s. 154) Dá se také říci, že se jedná o nástroje, které vzdělavatel ve výuce využívá zejména proto, aby předal své znalosti, dovednosti či postoje vzdělávaným v co možná nejvyšší kvalitě.

Klasifikace metod je také poměrně komplikovaná, neboť je jí věnována pozornost více teoretiků. Dle Mužíka se metody dají klasifikovat takto:

- 1) **Teoretické** – typické pro předávání teoretických poznatků - informací, znalostí. Lze sem zařadit tyto konkrétní metody: přednáška, seminář, přednáška spojená s diskuzí
- 2) **Teoreticko-Praktické** – tato metoda se zaměřuje na analýzu a řešení problémových situací, jsou zde využity rozhodovací mechanismy a koncepční myšlení. Zde můžeme nalézt tyto metody: diskusní, projektová, problémové, řešící, či programová výuka
- 3) **Praktické** – tato metoda směřuje k rozvoji a získání ryze praktických dovedností a načerpání zkušeností. Typickým příkladem jsou tyto metody: koučing, mentoring, consulting, rotace práce, instruktáž, stáž či exkurze

Nejvíce využívanými vzdělávacími metodami jsou tyto:

Přednáška – Tato metoda je vhodná pro předávání ucelených poznatků většímu množství jedinců, v co možná nejkratším čase. Tato metoda není příliš náročná na prostředí, podmínky či potřebné vybavení.

Seminář – Tato metoda je podobná metodě předešlé, hlavní rozdíl je ten, že se do výuky více zapojují svou aktivitou vzdělávající se jedinci. Seminář se obvykle týká pouze jednoho tématu.

Diskusní metody – Cílem této metody je rozvoj myšlení přítomných účastníků, zapojení jejich slovního příspěvku, vyjadřování názorů či postojů. Diskuse může být řízená či panelová. V diskusi řízené bývá téma předem známé, aby se mohli všichni účastníci předem připravit a zapojit se. Naopak v panelové diskusi obvykle přidávají své příspěvky pouze odborníci na dané téma.

Workshop – Pod tento druh metody patří například: pracovní jednání, porady, konference, prezentace, či jiné vzdělávací aktivity. Tuto metodu můžeme charakterizovat jako uzavřené vzdělávací a pracovní setkání nad určitou problematikou, s cílem vyřešit problém inovativním a kreativním způsobem.

Případová studie nebo kazuistika – Je jedna z nejoblíbenějších metod, jelikož plně zapojuje účastníky do procesu. Princip této metody stojí na popisu reálného či fiktivního problému, poté následuje analýza konkrétní problémové situace skupinou účastníků. Účastníci posuzují situaci a navrhnou řešení. Důležitou roli zde hraje vzdělavatel neboli lektor, který celou situaci řídí, poskytuje zpětnou vazbu, rekapituluje a zapisuje, co bylo řečeno.

Brainstorming, brainwritting – Smyslem této metody je stimulovat a podporovat kreativitu účastníků. Cílem této metody je získání, co největšího množství nápadů k řešení určité problematiky. Důležitou roli hraje zapisovatel a moderátor.

Mezi základní pravidla patří: uvolnění fantazie a kreativity, velké množství nápadů a zákaz kritiky.

Hraní rolí – tato metoda je brána jako metoda inscenační. Podstata této metody je v procvičování reálných situací z praxe ve výukovém prostředí.

Koučování – tato metoda je založena na systému kladení otevřených otázek, s cílem nalézt řešení pro danou problematiku. Kouč je specialista na motivování, stimulování a zvyšování výkonnosti jedince. Dále se snaží jedince naučit využívat svůj potenciál.

Mentorování – Tato metoda je obdobná s metodou koučování, mentor zde jednotlivce usměrňuje, navrhuje a radí jim. Mentor se svým mentorováním snaží předat znalosti a dovednosti.

Development centre – Jedná se o komplexní aktivizující metodu, která je užívána pro zhodnocení potenciálu jedinců/zaměstnanců v porovnání s požadavky společnosti, kde působí a následné stanovení jejich dalšího možného rozvoje.

E-learning – Tato metoda je někdy považována spíše za formu vzdělávání, neboť jde o interakci, která je zprostředkována prostřednictvím informačních či komunikačních technologií. Tato komunikace může být jednostranná (komunikace je pouze ze strany vzdělavatele, nedochází k přímému spojení) i oboustranná (kdy se zapojí ke komunikaci, konzultaci či videokonferenci obě strany)

Outdoor training – Teda metoda představuje aktivity, které probíhají mimo pracoviště jedince, zpravidla v přírodě, v tělocvičně či speciálně vybaveném a uspořádaném prostředí. Tato netradiční metoda umožňuje jedincům prohlubovat a navazovat vztahy, tvořit tým či prohlubovat profesní role.

(Palán, Langer, 2008, s. 154-159)

2 SPECIFIKA LIDSKÉHO UČENÍ

Vymezení pojmu učení je věnována kapitola první. Dále je důležité definovat jeho souvislosti. Lidské učení má obsáhlou rozmanitost svých podob, které zahrnuje podstatné znaky. Prvním znakem je význam a rozsah všeho, co se jedinec chce a musí naučit, čím disponuje jako výsledkem naučení. Druhým podstatným znakem lidského učení je učení se a získávání zkušeností, přisvojení si kultury, zvyklostí a tradic země. Osvojení si obecného, speciálního či lidského vědění. Třetí znak se spjat se společností s jejím nátlakem na potřebné vzdělání a výchovu. Vyžadované celoživotní vzdělávání, soudržnost a přizpůsobivost změnám, inovacím a trendům. Nakonec znak čtvrtý, jehož smyslem je to, že jedinec se neučí pouze sám pro sebe, ale také pro svou lepší adaptaci, aklimatizaci svému okolí a také přizpůsobivost svým potřebám, záměrům a cílům.

Se specifikem rozsahu učení souvisí i mnoho způsobů, druhů či mechanismů učení, které odpovídají obsahu učení a stanovenému cíli. Zde rozlišujeme:

Učení kognitivní – učení se informací a poznatků, jejich uspořádání, do celků či myšlenkových pochodů.

Učení morálně postojevé – jedná se o učení se zásadám a pravidlům, které je třeba dodržovat.

Učení senzomotorické – zde jde o učení se manipulačním dovednostem – v souvislosti s ruční prací, ovládnání nějaké techniky.

Učení se orientace v prostoru – učení se znalosti směru, polohy, rozhledu.

Sociální učení – zahrnuje adaptaci na okolí, interakci s lidmi, zvládnání a vycházení s lidmi, předcházení či řešení konfliktů.

Učení autoregulační – učení se ovládat, seberegulace, ovládnání a zvládnání emocí, ovládnání a vyvinutí aktivity. (Helus, 2011, s. 149-151)

2.1 UČENÍ A KOMUNIKACE

Dá se říci, že v podstatě každé učení je založeno na procesu interakce a komunikace jedinců. K učení totiž dochází již při kontaktu s někým nebo s něčím jiným z okolního prostředí. Z toho vyplývá, že psychologie učení se také zabývá problematikou komunikace jedinců. Komunikace obsahuje všechny procesy, kterými na sebe lidé vzájemně působí a tím se také ovlivňují. Dále je zde pedagogická komunikace, která je chápána jako proces probíhající obvykle ve školním prostředí mezi pedagogy a žáky, tato komunikace se uskutečňuje pomocí verbálních a neverbálních jevů, jakožto střet komunikačních aktů a situací. Má obvykle podobu řízenou, dále má vymezená pravidla a role. Slouží hlavně k prezentaci a předání obsahu a navozuje různé situace a příležitosti k učení a vytváří tím psychosociální a učební klima a zároveň toto klima komunikace značně ovlivňuje. (Průcha, 2020, s. 103-105)

2.2 ZÁKLADNÍ MECHANIZMY UČENÍ

Objasnění mechanismu učení byla a je věnována velká pozornost. Proto si přiblížíme základní mechanismy učení, které nám dovolují nahlédnout do oblastí a způsobů bádání.

Učení signálům (podmiňováním) :

Klasickým badatelem v této oblasti je I. P. Pavlov, který je známý svými pokusy se psy. Výsledek pokusu byl takový, že naučil psy reagovat na podmíněný podnět. Aby byl tento podnět vyvolán, musí být po určitou dobu spojován s podnětem nepodmíněným. Podnět lze tak označit jako signál, který ohlašuje, co bude následovat a co vyvolá nepodmíněnou reakci. Pes se následně naučil reagovat na různé podmíněné podněty podle toho, s jakým naopak nepodmíněným podnětem byla reakce spojována.

Učení operativní (instrumentální):

Klíčovým badatelem v této oblasti byl B. F. Skinner, který vypracoval koncepci tzv. operačního učení. Myšlenka této koncepce je taková, že jakýkoli organismus je neustále aktivní, samozřejmě kromě doby odpočinku a spánku. Aktivita je běžný každodenní projev lidského organismu. Jde o tzv. operanty, jimiž jedinec udržuje kontakt s okolním prostředím. Některé z těchto operantů jsou za daných situací pozitivně

či negativně zpevněny, což znamená, že po nich následuje odměna (v nejširším významu: jídlo, úsměv, ocenění) nebo trest (široce pojato). Podstatou je, že spojování operantů lze využít k efektivnímu učení. Metoda postupné aproximace je založena, na zpevňování operativního chování, tedy na skutečnosti, kdy čím více toho jedinec udělá správně, tím větší bude následovat odměna. Tato metoda byla následně aplikována i do pedagogiky.

Učení nápodobou (imitací):

Zde je badatel A. Bandura, který považoval za nezbytné, aby výše uvedené mechanismy učení byly doplněny o další učení. Učení nápodobou, observační, učení pozorováním jistého objektu nebo také modelu, který lze napodobit, tedy imitovat. Napodobující se označuje jako imitátor. Bandura ve svých pokusech prokázal, že jedinec se neučí pouze chování, za které je odměňován, ale také chování, za které je odměněn. (Helus, 2011, s. 144-147)

2.3 FÁZE V PROCESU UČENÍ

Učení jako poznávací proces má několik fází. Fáze učení, neboli také etapy jsou specifické svým postupným navazujícím vývojem celkem 4 fází. Poznávací, motivační, předváděcí a zpětnovazební.

První fáze je poznávací. Začíná orientací jedince v dané situaci, zpracovává informace o skutečnosti. V této prvotní fázi jedinec zkoumá, poznává danou oblast vzdělávání, předmět vzdělávání a nové učivo.

Další fáze je motivační, tato fáze podněcuje prvotní myšlenky, důvody, proč se má jedinec vzdělávat. Dochází k hlubšímu pochopení situace a to díky zařazení nových informací do systému všech předešlých zkušeností jedince. Na základě pochopení problematiky si jedinec stanovuje cíle, kterých chce v budoucnu dosáhnout.

Třetí fází, je fáze prováděcí nebo také verifikační. Tato fáze spočívá v nastudování, pochopení, porozumění dané látce, zapamatování si potřebných informací, či řešení daných úkolů nebo praktická práce s informacemi. Získané informace lze tak lépe zařadit do těch již stávajících. Tato fáze je specifická tím, že si jedinec volí vlastní volbu řešení.

Následně je vhodnost a správnost způsobu řešení průběžně prověřováno a to prostřednictvím zpětnovazebních informací.

A nakonec poslední fázi, je fáze zpětnovazební nebo také kontrolní. Tato fáze má za úkol prověření a testování získaných znalostí. Spočívá v poznání struktury a transferu metody řešení dané problematické situace. Zvyšuje se tak udržení informací v paměti. (Vacínová, Langová, 2011, s. 131)

2.4 ZPŮSOBY UČENÍ

Mezi základní způsoby učení patří přirozené, nepřirozené učení a učení přizpůsobené činnosti mozku.

Učení přirozené je specifické tím, že dochází u jedince k změně chování či jednání na základě zkušenosti, tedy možného prožitku, ponaučí se z nějakých chyb či zpětná vazba. K těmto změnám dochází obvykle bezděčně, dá se však říci, že tento způsob učení je efektivní.

Dalším způsobem učení, je učení nepřirozené, to se obvykle uskutečňuje pod tlakem, nedobrovolně, vyžaduje od jedince značné úsilí a zaměřuje se na rozumovou oblast.

Nakonec učení přizpůsobené činnosti mozku, pro tento způsob je typické, že vzájemně propojuje vědomosti s názory a tím i obě hemisféry. Obvyklé je, že jedinec reaguje okamžitě se zájmem, na silné podněty či prožitky spojené s radostnými situacemi, tyto prožitky jsou snadno vybavitelné v paměti.

2.5 STYLY UČENÍ

V psychologii učení se setkáváme s jedním ze základních poznatků, a to rozpoznávání individuální proměnlivosti procesů učení. Jedná se o to, že učení není u všech lidí pouze jednotný proces, ale v tomto procesu se objevují také individuální odlišnosti. Lidé se učí s využitím odlišných přístupů a způsobů učení. Tyto odlišnosti lze nazvat jako styly učení. (Průcha, 2020, s. 77)

Dále Mareš uvádí, že styly lze chápat jako postupy při učení, kterými se jedinec řídí a preferuje je. Mají vrozený základ, ale postupem života se obohacují a mění jak záměrně

tak i bezděčně. Člověk si své styly učení téměř neuvědomuje, bere je jako samozřejmost, nikterak je tedy nezkoumá či nezlepšuje. Styly vedou jedince k výsledkům konkrétního typu a znesnadňují tím dosažení takových výsledků jiným, kteří mohou být lepší, avšak mají jiný styl učení. (Mareš, 1998, s. 75)

Klasifikace stylů:

Vizuální učení – Jedinci s tímto stylem se učí nejlépe, když jsou informace prezentované v obrazové formě, například: fotografie, schémata, grafy. Těmto jedincům také vyhovuje mít barevné uspořádání informací či grafické uspořádání učiva.

Auditivní (zvukový) styl učení – Lidé, u kterých dominuje tento styl, mají schopnost se učit nejlépe z toho, co slyší. Dokáží si zapamatovat hlasy jiných lidí. Nejvíce jim vyhovují přednášky, zvukové záznamy či diskuze.

Vizuálně verbální styl učení – Lidé s tímto stylem se učí nejlépe při čtení psaných textů, tedy v situacích, kdy vnímají informace zrakem.

Kinestetický (pohybový) styl učení – Jedinci s tímto stylem mají schopnost učit se nejlépe z manuálních činností, pohybových aktivit či s pomocí dalších pomůcek a nástrojů. Těmto jedincům vyhovuje nejvíce učení nápodobou, opakováním činností jiných lidí. (Průcha, 2020, s. 81)

2.6 DRUHY UČENÍ

V průběhu vývoje psychologie učení byla postupně zaznamenána různá řada druhů učení. V současné době je jich velké množství a stále se v důsledku vědeckého zkoumání rozrůstají. Nejprve si definujeme dva nejzákladnější druhy učení. Učení záměrné a bezděčné. Učení záměrné je takové učení, které je realizované záměrně, vědomě za určitým cílem, vedené jedincem či institucí. Dá se také nazvat i jako učení intencionální. Záměrné učení silně ovlivňuje motivace, užitek jedince a daný cíl. Motivační faktor je pro tento druh učení nejvýznamnější. Dále pak učení bezděčné, které probíhá náhodně, bez jakéhokoliv záměru, vědomí či předem stanovených cílů. Toto není předem nijak plánované, typické je, že jedinec mnohdy ani nevnímá, že se něco učí. (Průcha, 2020, s. 26)

V učení jedince rozeznáváme několik různých druhů učení, které budou v následujících podkapitolách konkrétněji vymezeny. Nejčastěji jsou děleny dle obtížnosti, tedy od nejjednoduššího k nejsložitějšímu.

Senzomotorické učení:

Jako první si definujeme učení senzomotorické neboli smyslově pohybové. Tento druh učení je založen na vytváření určitých řetězců motorických úkonů a dále jejich koordinace a to celé je pod kontrolou sensorů. Jedná se tedy o učení senzomotorickým dovednostem. Jinými slovy, jedinec během tohoto učení rozvíjí své předpoklady a získává dovednosti k vykonávání dalších činností, které jsou náročné na vnímání, spojování určitých vjemů či pohybů. „Uplatňuje se zde učení podmiňováním, tj. vytváření podmíněných reflexů v důsledku spojení dosud nevýznamného podnětu s podnětem nepodmiňeným, o učení vyhasínáním, k němuž dochází, když existující podmíněné reflexy nejsou posilovány, učení vtiskováním.“ (Vacínová, Langová a kol., s. 17)

Tyto reflexy se rozvíjejí již v raném věku jedince, na základě jeho zvýšené pohotovosti k učení následováním a pozorováním dospělého jedince, jakožto příklad, který také vede k napodobování činností druhých a učení jedince stylem experimentu. Senzomotorické učení je typické pro učení aktivit, jako jsou: psaní, hraní na hudební nástroj, kreslení či plavání. Výsledky senzomotorického učení jsou činnosti dovednosti a návyky. (Vacínová, Langová a kol., 2005, s. 17)

Verbální učení:

Dalším druhem učení, je učení verbální. Tímto druhem učení si jedinec osvojuje jazykový systém a tím i zkušenosti společnosti. Jedná se vlastně o učení verbálním asociacím, to znamená, že se při pamětném učení vytvářejí řetězce slov. Jedinec se učí informace nazpaměť, může jít například o telefonní číslo, násobilku, vybraná slova, věty, atd. Při utváření paměťových řetězců slov jde o spojování vybraných slov, znaků v určitém pořadí, nejlépe za sebou, kdy předešlé slovo funguje jako podnět pro to následující, které se následně stává podnětem pro další reakci. Funguje na principu vyvolání příslušné reakce v paměti. Tento druh učení také podporuje vhodný výběr slov a jejich použití. (Vacínová, Langová a kol., 2005, s. 18)

Pojmové učení:

Dále je učení pojmové. Tento druh učení je vývojově vyšší formou učení se pojmy, znalostem či řešení různých problematických situací. Klasifikace všech druhů učení je určitým výsledkem abstrakce z celku učení, v němž se jednotlivé druhy učení nevyskytují, ale jsou vzájemně prolínány. Učení se pojmy je též součástí učení se vědomostem, ve kterém lze uplatňovat i učení problémové. Tato abstrakce psychologii lépe zprostředkovává zjištění probíhajících zákonitostí. Pojmové učení probíhá v zásadě dvojím způsobem. První způsob je intenze, funguje na bázi takové, že jedinec hledá význam pojmu na základě jeho přímé smyslové zkušenosti. Na druhé straně je extenze, tento způsob je specifický spojování daného osvojovaného pojmu s různou řadou pojmů jiných. (Vacínová, Langová a kol., 2005, s. 18)

Učení vědomostem:

Tento druh učení funguje na bázi vytváření a prolínání struktur. Dané struktury vznikají mezi pojmy a představami. V psychologii jedinec získá vědomosti o sociální komunikaci tím, že jsou jasně vymezeny vztahy mezi nositelem daného sdělení a jeho příjemcem. Uvnitř jedné struktury vědomostí mají dané znaky stále stejný význam, avšak mohou ho mít také, i když jsou struktury odlišné. Záleží na kontextu, oboru a struktuře, do které dané znaky, slova patří a to následně ovlivní jeho plný a srozumitelný význam. (Vacínová, Langová a kol., 2005, s. 20)

Učení řešení problémů:

Jedinci se mimo jiné také učí i situacemi, které nemusí být v danou chvíli příliš komfortní. Jde o situace, kde se do cesty postaví nějaká překážka či problém. Danou potíž lze chápat také jako stav, který je v rozporu mezi aktuální situací a stanoveným cílem. Následně tedy nastává situace, kdy se jedinec musí s danou překážkou vypořádat a vyřešit ji. Taková situace určitým způsobem obsahuje i uspořádané znaky, jedinec se dále snaží odhalit úplný význam. Nakonec nastává řešení daného problému, jedinec celou situaci aktivně analyzuje, snaží se odstranit nedostatky, protiklad, rozpor s cílem a dochází k ujasnění situace. Jedinec tím získává cennou zkušenost, byť se jedná o zkušenost negativní, je pro učícího se jedince přínosná. (Vacínová, Langová a kol., 2005, s. 23)

3 ČINITELE OVLIŇUJÍCÍ UČENÍ

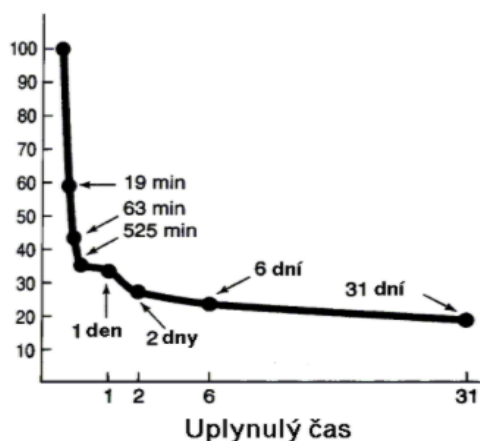
Je téměř nespočet různých faktorů, které jedince ovlivňují při procesu učení ať už pozitivně či negativně. Každý jedinec má odlišné možnosti, předpoklady, podmínky pro to, aby se mohl vzdělávat. Možnosti, předpoklady a podmínky jedince k učení rozhodují o tom, nakolik se bude schopen jedinec koncentrovat a následně v jakém psychickém rozpoložení jedinec během vzdělávacího procesu bude. Z toho plyne, že bude ovlivněn celý proces učení a také jeho výsledek.

3.1 PAMĚŤ

Paměť je brána jako základní předpoklad pro učení a pro celou koncepci tohoto procesu. Jak již bylo zmíněno, učení je adaptující mechanismus, který funguje na základě předchozích zkušeností. Se zkušenostmi je neodmyslitelně spjata paměť a to proto, máme-li využít předešlých zkušeností, musíme je mít uloženy v paměti a následně si je vybavit v té chvíli, kdy je aktuálně potřebujeme.

Hermann Ebbinghaus se zasloužil o počáteční experimenty v této oblasti, následně dospěl k velkému množství různých poznatků, které následně veřejnosti prezentoval jako zákonitosti paměti. Jeden z jeho nejznámějších experimentů se nazývá „křivka zapomínání“. Tato křivka udává, že následný stav, tedy zapomínání probíhá nejrychleji během prvních několika minut a poté se zpomalí. Následně se děje to, že po pěti minutách si učící se jedinec dokáže vybavit 60 % z naučeného materiálu, dále po jedné hodině si dokáže vybavit již méně a to 45 % a po měsíci zůstane v paměti jedince už jen 20 % ze všech naučených informací. (Helus, 2011, s. 138)

Obrázek č. 1: Ebbinghausova křivka zapomínání

(zdroj: Studium-psychologie, online, 2021-01-26)

3.2 PŘÍSTUPY K UČENÍ

Tento pojem začali poprvé uplatňovat švédští psychologové F. Marton s R. S Säljö. Zjišťovali pomocí kvantitativní metodiky ve výpovědích jedinců, co přesně během procesu učení prožívají a jaké postupy během učení používají. Přístupy k učení nebo také učební přístupy lze definovat jako typ činností při učení, při kterých si jedinec uvědomuje své meze a možnosti, úkol, kontext, motivy a výsledek učení.

K přístupům učení bylo zpracováno velké množství typologií, avšak nejvíce se uplatňují tyto dva základní typy:

Povrchový přístup: tento přístup spočívá v pamětním učení, bez snahy v porozumění smyslu, významu poznatků a jejich vzájemných vztah (typické pro učení z textu).

Hlubkový přístup: tento přístup je typický v případě, kdy se jedinec snaží pochopit smysl učiva, jeho významovou strukturu a souvislosti s okolními informacemi. (Průcha, 2020, s. 88-89)

3.3 MOTIVACE

Pojem motivace vymezuje Nakonečný jako „*Proces usměrňování a udržování chování, který, i když vychází z biologických zdrojů, je psychický fenomén, je to psychikou řízený druh regulace.*“ (Nakonečný, 1997, s. 105)

Z hlediska efektivity vzdělávání jedince se motivace považuje za velmi významný faktor pro budoucí úspěchy. Beneš definuje motivaci jako: „*Souhrn vnějších a vnitřních faktorů, které aktivují, zaměřují a řídí jednání a prožívání účastníka.*“ (Beneš, 2008, s. 82)

Účast na dalším vzdělávání ovlivňuje několik činitelů:

- Společenské klima a rámec ve vztahu k učení
- Okolní vztahy
- Životní situace jedince
- Osobní charakteristika a předpoklady
- Témata a výzvy

(Beneš, 2008, s. 82)

Širší vymezení udává, že motivace je souhrn vnitřních a vnějších faktorů, které spouštějí, aktivují a dávají energii lidskému jednání. Následně je toto jednání zaměřováno určitým směrem s cílem něčeho dosáhnout. Dále tyto faktory kontrolují způsob a průběh jednání. A nakonec navozují vlastní hodnocení jedinců, jejich úspěchy, neúspěchy a vztahy s okolím. Působení motivace ve prospěch učení je považováno za nezbytný předpoklad pro efektivní učení a celkové vzdělávání.

Motivaci lze dle pedagogické a psychologické definice rozdělit následovně:

Vnitřní motivace: je vytvářena vlastnostmi jedince, zejména vnímání jeho vlastní zdatnosti, hodnot, cílů a tužeb. (Průcha, 2020, s. 94-95)

Dále je vnitřní motivace taková, která samovolně podnítlí jedince proto, aby on sám se vzdělával. Tato motivace je samostatný akt a přináší učícímu se potěšení a radost. Jedinec se tedy chce zlepšovat na základě vlastního osobního přesvědčení. Zde je typické vzdělávání volnočasové, rodinné či osobnostní rozvoj. (Wikisofia, online, cit. 2020-12-20)

Vnější motivace: je vytvářena působením okolních subjektů na jedince, zejména blízkého okolí jako je rodina, partneři, učitelé nebo také jiných podnětů (například v podobě odměny v práci). (Průcha, 2020, s. 94-95)

Motivace vnější je tedy podnětována okolím, obvykle vyššími požadavky či nátlakem. Nejčastěji ze strany zaměstnavatele. Tento druh motivace není v celém procesu učení příliš efektivní. (Wikisofia, online, cit. 2020-12-20)

Vnější i vnitřní motivace se často projevuje jako výkonová motivace, jako potřeba daného jedince dosáhnout stanoveného cíle s vynaložením úsilí, času, vytrvalosti či překonávání nástrah a překážek. Podstata výkonové motivace je ve výkonových potřebách, tyto potřeby nejsou vrozené, ale postupem života se vytvářejí. (Průcha, 2020, s. 94-95)

Motivace je jeden z prvotních pohnutek, důvodů pro celý proces učení a jeho význam, následný průběh a výsledek. Motivace je jeden z nejdůležitějších faktorů pro začátek celého procesu učení. Motivaci lze také chápat jako proces, který určuje záměr a cíl učení, jeho trvání, délku či intenzitu nebo jako již zmíněnou potřebu vzdělávání, která má účelný význam. Motivace popisuje psychologické příčiny chování a jeho možné následky. Hlavní funkcí je uspokojení individuálních potřeb jedinců, které pociťují fyzický či psychický nedostatek.

Zásadním specifíkem dospělých ve vztahu k učení je to, že dospělý jedinec musí mít předem jasně nadefinované cíle učení, jejich motivace spočívá ve snaze dosáhnout osobního rozvoje, lepšího uplatnění a prospěchu. Ze vzdělávání musí dospělý jedinec směřovat k nějakému užitku, který je zásadní pro jeho další rozvoj, řeší tím tak svou aktuální situaci nebo potřebu vzdělávání.

Motivace při vzdělávání zahrnuje také jisté bariéry, může být tak kvůli nim snadno narušována. Jeden z důvodů je ten, že si dospělý jedinec oproti dítěti plně uvědomuje všech možných okolností či nástrah. Obvykle si dospělý jedinec srovnává a zvažuje, zda je osobně schopen možné bariéry překonat a dosáhnout poté úspěchu. Někdy je tedy možné, že jedinec začne pochybovat o svých kvalitách, možnostech či předpokladech,

tím mu obvykle klesne motivace a nakonec může dojít až k úplnému odrazení od dalšího možného vzdělávání.

Bariéry lze také jednoduše rozdělit do tří skupin:

Bariéry situační neboli vnější: Mají za příčinu aktuální situaci a stav života jedince, jeho možnosti, jak časové nebo finanční.

Bariéry vnitřní neboli osobnostní: tkví již ve vnitru jedince, ve vnímání sebe samotného, obvykle se jedinec srovnává a negativně se vnímá. Hledá často spíše důvody proti.

Bariéry institucionální: zahrnují překážky, které jsou nastaveny, například: dlouhá vzdálenost nebo špatná dopravní dostupnost do dané vzdělávací instituce. (Wikisofia, online, cit. 2020-12-20)

Obrázek č. 2: Pyramida motivace učení

(zdroj: Mužík, Didaktika profesního vzdělávání dospělých. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2005, s. 10)

3.4 PODMÍNKY PRO UČENÍ

Podmínky pro učení lze rozdělit do několika kategorií dle souvislostí s učícím se jedincem či jeho okolím.

- 1) **Podmínky související s osobností učícího se jedince** - Tyto podmínky určují, jaké předpoklady a možnosti má jedinec pro další vzdělávání. Zmíněné zákonitosti

zahrnují zejména návyky, od kterých se leccos odvíjí, vědomosti jedince, schopnosti, zkušenosti, ale také sebejistota, sebedůvěra a současný celkový stav jedince.

- 2) **Hygienické podmínky pro učení** - Tyto podmínky jsou jedny z nejzásadnějších a nejvíce ovlivňujících podmínek, mluvíme o kvalitě učebního prostředí, vybavení, osvětlení, teplota, hlučnost či vzduch.
- 3) **Podmínky související s materiálem potřebným pro učení a s procesem učení** - Tyto možnosti směřují k vzdělavateli, pedagogovi, kdy záleží na jeho osobnosti, jeho zásadách, schopnostech, dále na jeho stylu či metodách učení a nakonec je důležitý učební materiál, který učícím jedincům poskytne.
- 4) **Podmínky související se sociálním prostředím** - Tento faktor jedince mnohdy ovlivňuje více, než by se mohlo zdát. Sociální prostředí zahrnuje jak rodinu, rodinné klima a prostředí a vztahy, tak i vliv přátel, vliv pracovní skupiny a vzdělavatele. A právě rodinná atmosféra a atmosféra ve vzdělávacím institutu nebo třídě je rozhodující pro psychické rozpoložení a celý stav učícího se jedince.

Dále lze rozdělit podmínky na **vnější a vnitřní**. Vnitřní podmínky pro vzdělávání udávají zdravotní stav jedince, jeho psychický a fyzický stav, dále stupeň inteligence, paměť, motivace či pozornost. Naopak vnější podmínky zahrnují kreaturu vzdělavatele, jeho zvláštnosti, pedagogické schopnosti, komunikaci a přístup. Mezi vnější podmínky lze také zařadit denní dobu pro učení a časový harmonogram.

3.5 DALŠÍ ČINITELE

Dále se můžeme setkat s dalšími faktory, které působí na jedince, zejména z vnějšího okolí. Tyto činitele ovlivňují jedince přímo či nepřímo během jeho vzdělávání. Sám jedinec si mnohdy některé z těchto vlivů nijak neuvědomuje, avšak mohou být pro koncentraci jedince primární. Leckdy jsou přítomny nepříznivé vlivy, které nelze nijak eliminovat, pouze snížit jejich možnou rušitelnost. Právě tyto vlivy mohou často mít rozhodující význam a dopad na učícího se jedince. Tyto vlivy lze rozdělit do tří hledisek:

Biologické hledisko jedince: sem lze zařadit věk, zdravotní stav, fyziologické předpoklady jedince a základní biologické potřeby.

Psychické hledisko jedince: zahrnuje celkové psychické rozpoložení a situaci jedince, úroveň jeho psychických stavů, procesů a vlastností.

Sociální hledisko jedince: zahrnuje okolní prostředí a jeho sociální atmosféru v rodině, zaměstnání nebo škole.

Denní režim – určuje, v jakou konkrétní denní dobu se učící jedinec dokáže nejlépe soustředit. Každému jedinci vyhovuje pro učení jiná část dne, někomu se nejlépe učí ráno, jinému odpoledne nebo i večer. Záleží na návycích jedince. (Publi, online, 2021-01-30)

3.5.1 UČENÍ A RŮZNÁ PROSTŘEDÍ

Každé prostředí způsobuje diference v učení. Prostředí, ve kterých jsou procesy učení zastoupeny, je mnoho. Nejběžnějším prostředím, kde se jedinec vzdělává je prostředí rodiny, školní prostředí nebo prostředí pracovní.

Prostředí lze chápat jako vše, čím je jedinec obklopen, co existuje nezávisle na jeho vědomí, jinými slovy se jedná o objektivní realitu. Prostředí každého jedince zahrnují kromě základních fyzikálních a přírodních jevů také jiné lidi, tedy interakci a vztahy s nimi, dále postoje a možné situace, ve kterých se setkávají, komunikují, realizují společně určité činnosti a tím vytváří sociální prostředí.

Každé prostředí má svá specifika, které se jistým způsobem odrážejí v chování učících se jedinců a dalších zapojených subjektů. Učení je aktivováno prostředím, které je rozmanité na různé podněty, stimuly a poskytuje daným subjektům v něm zpětnou vazbu. Učební prostředí obsahuje faktory ovlivňující jedince při učení a ty zpravidla vycházejí z životního prostředí jedince. Ať už jde o události v rodině, v zaměstnání nebo jiném sociálním prostředí či geografickém prostředí jedince, dále také možný stres, únava, nemoc, citové problémy, nezáměr. Tyto faktory lze klasifikovat jako vnitřní činitele.

Podstatné jsou také vnější podmínky k učení, jako je potřebné vybavení, prostor pro učení, tedy stůl, židle a další potřebné pomůcky. Negativní vliv mohou přinášet

předměty okolo, které mohou odvádět pozornost a učícího jedince tak rušit. Další důležitý vliv na jedince má teplota ovzduší, celkový vzduch, větratelnost prostoru, osvětlení či hluk. (Průcha, 2020, s. 125-126)

3.5.2 VÝSLEDKY UČENÍ

Výsledky lidského učení mohou být vědomosti, znalosti, postoje, návyky či dovednosti. Jedinci si osvojují různé poznatky vědomě či nevědomě. Výsledky učení závisí na zvoleném postupu, metodě ale i formě učení jedince, dále na jeho předchozí motivaci či jeho aktuálním psychickém či fyzickém stavu. O výsledcích učení také rozhodují vlastnosti, rysy a předpoklady jedince pro učení.

V neposlední řadě, také záleží na obsahu učiva, stylu výuky vzdělavatele, zázemí, vybavení či pomůcky vzdělavatele. Veškeré výše uvedené podmínky značně ovlivní výsledek celého vzdělávacího procesu jedince.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 EMPIRICKÝ PRŮZKUM

4.1 Metodologie výzkumu

Výzkum byl proveden kvantitativní metodou pomocí dotazníkového šetření. Dotazník dohromady obsahoval 17 otázek, z toho bylo 10 uzavřených, kde respondenti měli již předem danou škálu odpovědí a mohli z nich zvolit jednu či více odpovědí. Dále 7 otevřených otázek, kde dotazovaní dostali více prostoru pro vyjádření svých odpovědí. Dotazníky byly shromažďovány v období od 20. 1. 2021 do 10. 2. 2021. Vzhledem k současné velmi omezené pandemické situaci, byly dotazníky distribuovány pouze online formou. Celkem bylo rozesláno 70 dotazníků, zpět se vrátilo 62 dotazníků, návratnost činila 89 %. Respondenti byli osloveni skrze známé, přátele a rodinu. Cíleně byl výzkum zaměřen na rozmanité respondenty s odlišným vzděláním a věkem za účelem, co nejvyšší vypovídající hodnoty šetření. V předloženém výzkumu jsem se zaměřila na zmapování všech faktorů, vlivů a činitelů procesu učení, které mohou následně celý proces, výsledky, chování a psychiku jedince ovlivnit.

Analýza dat vede k posouzení procesu učení jeho faktorů a vlivů, které ho nejvíce ovlivňují z mnoha různých úhlů pohledu, ať už pozitivně či negativně. Učení, jeho specifika, druhy, metody a styly posuzují respondenti, kteří mají odlišné postoje. Posuzují také například prostředí, podmínky nebo možnosti, které respondenti k učení mají.

4.2 Výzkumné hypotézy

H1: Respondenti mladší 30 let se raději vzdělávají společně s někým dalším, nežli individuálně.

H2: Respondenti s vysokoškolským vzděláním mají zkušenost se vzdělávací metodou e-learning spíše, než respondenti se středoškolským vzděláním ukončeným maturitou.

4.3 Analýza dat

Otázka č. 1: Uveďte prosím Vaše pohlaví.

Graf č. 1: Pohlaví respondentů

Zdroj: vlastní výzkum, vlastní zpracování, 2021

Graf č. 1 zobrazuje rozdělení pohlaví respondentů. Z 62 dotázaných respondentů bylo 30 mužů, což v procentním vyjádření činilo 48 %. Zbytek dotázaných byly ženy, které tvořily 52 %, v absolutních číslech 32 z celého zkoumaného celku.

Otázka č. 2: Uveďte prosím Váš věk.

Graf č. 2: Věk respondentů

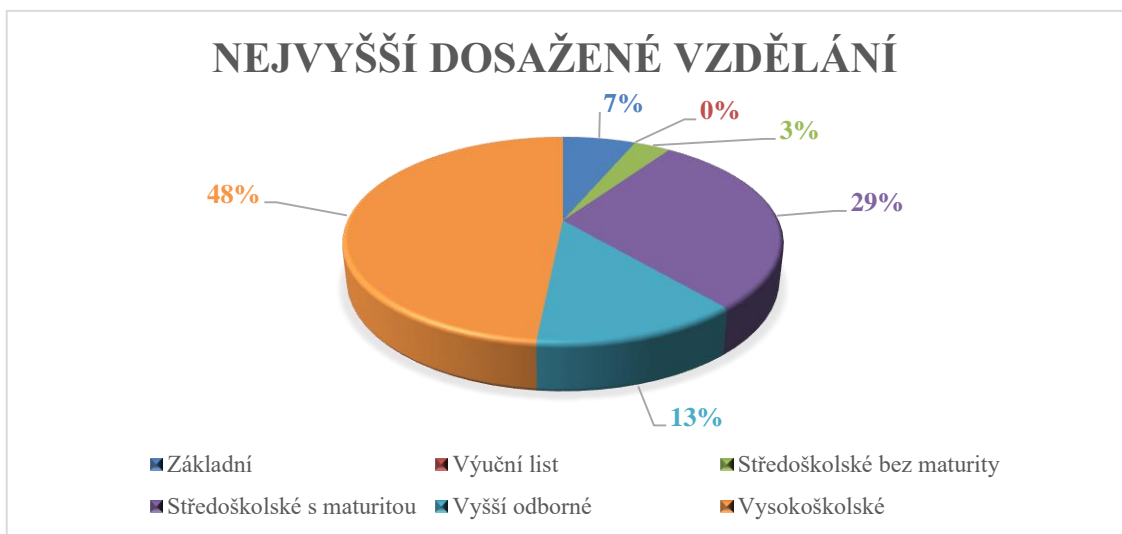
Zdroj: vlastní výzkum, vlastní zpracování, 2021

Graf č. 2 zobrazuje to, jakým způsobem respondenti byli rozděleni do předem definovaných věkových kategorií. Nejmladší kategorie do 30 let byla zastoupena nejvíce, celkově v této věkové kategorii bylo 42 respondentů, což v procentech činí 68 %. Kategorie, která následuje, tudíž 31-40 nebyla ve zkoumaném vzorku vůbec zastoupena. Další věkové rozmezí, tj. od 41 do 50 let, byla zastoupena 16 %. V intervalu od 51 do 60 let bylo celkem 13 %. Nejstarší věková skupina (60+) činila v celkem 3 % zkoumaného vzorku.

Jak již bylo zmíněno výše, tak nejvíce zastoupenou skupinou byli respondenti do 30 let, což může být způsobeno tím, že dotazník byl šířen čistě on-line formou.

Otázka č. 3: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Graf č. 3: Nejvyšší dosažené vzdělání

Zdroj: vlastní výzkum, vlastní zpracování, 2021

Graf č. 3 znázorňuje složení respondentů dle jejich nejvyššího dosaženého vzdělání. Na první pohled je patrné, že nejvíce respondentů, konkrétně 48 %, tedy téměř polovina ze všech dotazovaných, zastupuje variantu odpovědi se vzděláním vysokoškolským, tito respondenti mají nejvyšší možné vzdělání z výběru odpovědí. Další značně zastoupenou variantou odpovědi bylo dosažení středoškolského vzdělání s maturitou, konkrétně 29 %, tedy více než jedna čtvrtina z celkového počtu tázaných. Následnou méně zastoupenou variantou odpovědí bylo dosažení vyššího odborného vzdělání a to 13 % tázaných. Nejméně zastoupené varianty odpovědí bylo dosažení základního vzdělání a středoškolského bez maturity. Nakonec ve variantě odpovědi s nejvyšším dosaženým vzděláním výuční list, nebyl žádný respondent.

Otázka č. 4: Co Vás nejvíce motivuje k tomu se vzdělávat?

V této otevřené otázce dostali respondenti možnost volby vlastní odpovědi. Pro motivaci ke vzdělávání se nejčastěji opakovalo několik odpovědí. První z nich je být lepší, obecně i rámci své současné profese, mít širší obzory, udržet se v obraze, ve smyslu udržet krok s dobou, jít ruku v ruce s novými trendy a inovacemi, systémy a pokroky. S tím jsou spjaty další odpovědi jako například: získávání nových informací, znalostí, poznatků, prohloubení dosavadních vědomostí, toto celé lze pojmenovat jako osobní a profesní rozvoj respondentů.

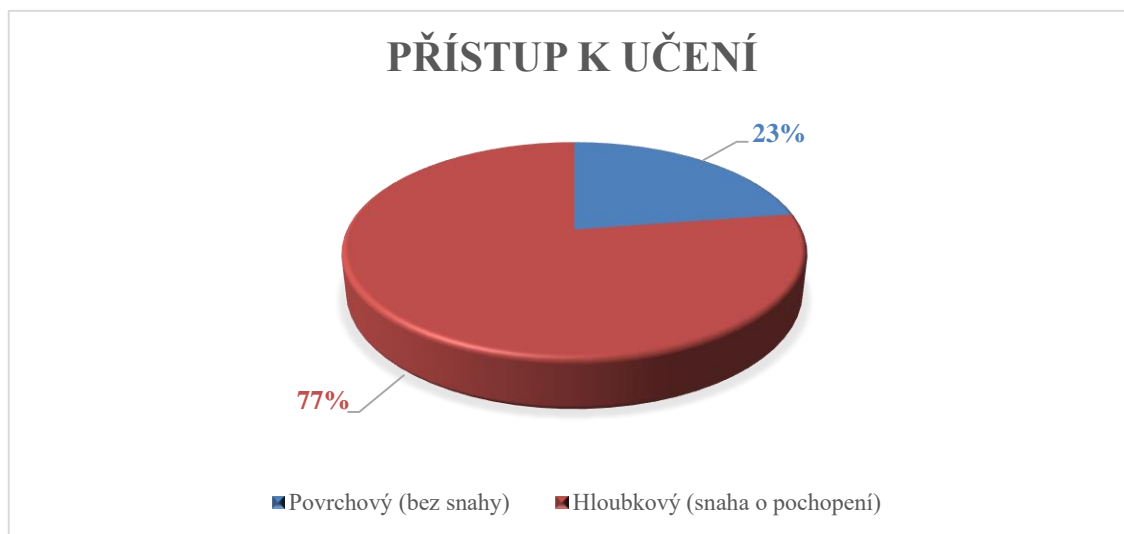
Respondenti také velmi často uváděli, že je nejvíce motivuje prohloubení dosavadní kvalifikace a její zvýšení, získání titulu, tedy dosažení vyššího vzdělání. To dále navazuje na další často uváděnou odpověď a to, že respondenty ke vzdělávání motivuje získání lepší pracovní pozice, tedy profesní růst, celkové lepší pracovní vyhlídky a to je vázáno na vyšší finanční odměnu a benefity.

Nakonec dvě odpovědi poněkud vybočovaly, oproti výše zmíněným. Jeden z respondentů uvedl, že ho nejvíce motivuje pro vzdělávání jeho manželka a další respondent, že ho motivuje čas.

Shrnutí je takové, že respondenti mají obvykle vytyčený konkrétní cíl, ať už je jakýkoli, který je nejvíc motivuje, o němž jsou přesvědčení a jdou si za ním.

Otázka č. 5: Jaký je Váš nejčastější přístup k učení?

Graf č. 4: Přístup k učení

Zdroj: vlastní výzkum, vlastní zpracování, 2021

Graf č. 4 udává, jaký přístup mají respondenti k učení. Celkem 77 %, tedy více než tři čtvrtiny dotazovaných uvedlo, že mají přístup hloubkový, což znamená, že mají snahu o pochopení daného učiva a jeho dané struktury. Jedinec v tomto přístupu vyjadřuje svou osobní snahu, zájem a motivaci. Naopak přístup povrchový, který uvedlo celkem 23 % respondentů, vyjadřuje přístup bez snahy o porozumění smyslu nebo významu daného učiva.

Otázka č. 6: Jakým způsobem se rozvíjíte či vzděláváte mimo studium?

V této otevřené otázce dostali respondenti opět možnost volby vlastní odpovědi, tudíž i větší prostor k vyjádření. Nejčteněji zastoupené odpovědi uvádějí, že se respondenti nejčastěji rozvíjejí četbou knih, odborných nebo tematických časopisů, článků a blogů. Dále respondenti uváděli, že se rádi rozvíjejí poslechem tematicky vybraných podcastů či přednášek. Další z odpovědí uvádí, že velká část ráda sleduje různé filmy a dokumenty, které je baví. V neposlední řadě se také rádi rozvíjejí zábavnou formou pomocí různých her. Pouze 3 respondenti celku uvedli, že se rozvíjejí pomocí kurzů. Nakonec jeden respondent uvedl, že nemá potřebu se nijak dále rozvíjet. Z výše uvedeného vyplývá, že se respondenti raději rozvíjejí spíše neformálně nežli formálně.

Otázka č. 7: Jak se nejraději vzděláváte?

Graf č. 5: Jak se respondenti nejraději vzdělávají.

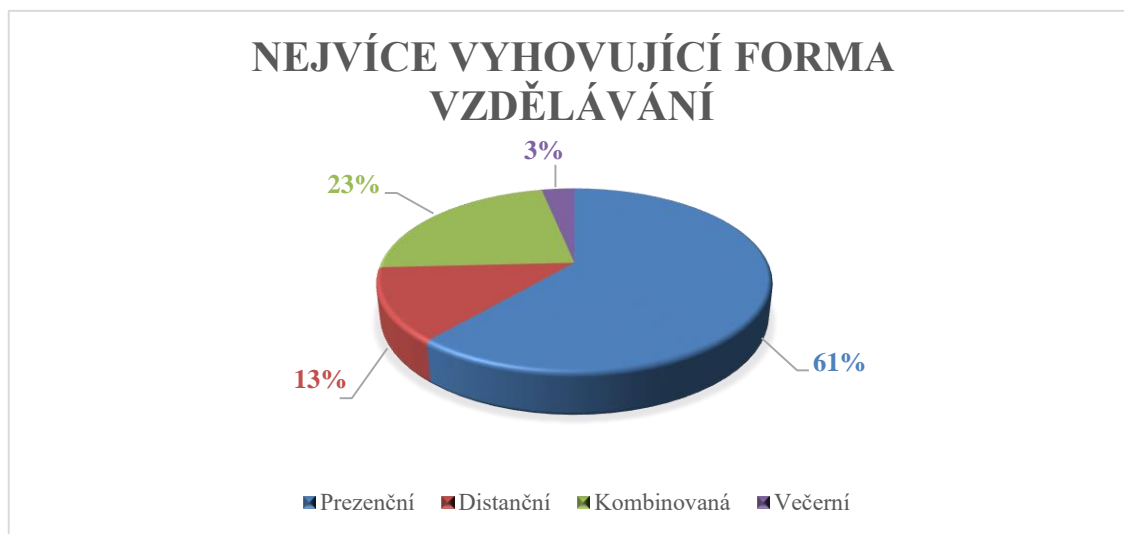
Zdroj: vlastní výzkum, vlastní zpracování, 2021

Graf č. 5 udává, jak se nejraději respondenti učí, jestli sami nebo s někým dalším. Celkem 68 % respondentů uvedlo, že se nejraději vzdělávají individuálně, tedy o samotě. Dále 26 %, což činí více než jednu čtvrtinu všech tázaných, uvedlo, že se nejraději vzdělávají ve skupině s dalšími lidmi. Nakonec pouze 3 % respondentů uvedlo, že jim nejvíce vyhovuje vzdělávání v páru nebo hromadně.

Jak a v jakém počtu se jedinec vzdělává, může ovlivnit či rozhodnout skutečnost, ukazující, zda je jedinec extrovert či introvert. Dále také záleží na předešlé negativní či pozitivní zkušenosti.

Otázka č. 8: Jaká z forem vzdělávání Vám nejvíce vyhovuje?

Graf č. 6: Nejvíce vyhovující forma vzdělávání

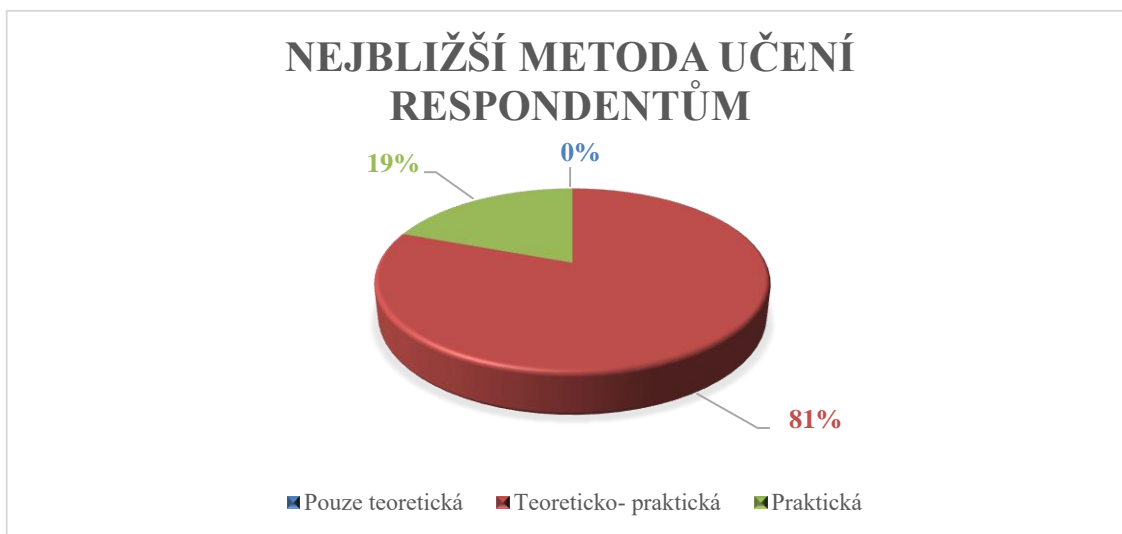
Zdroj: vlastní výzkum, vlastní zpracování, 2021

Graf č. 6 znázorňuje, která z vybraných forem vzdělávání respondentům nejvíce vyhovuje. Nejčteněji zastoupili respondenti variantu odpovědi Prezenční vzdělávání a to celkem 60 % z celkového počtu. Poté 23 % respondentů uvedlo, že preferují vzdělávání kombinované, toto vzdělávání je oproti prezenčnímu méně časově náročnější. Dále pouze 13 % respondentů z celkového počtu, uvedlo, že jim nejvíce vyhovuje vzdělávání distanční. Nakonec nejméně respondentů uvedlo, že jim vyhovuje vzdělávání formou večerního studia, konkrétně 3 %.

Každá forma vzdělávání má své výhody i úskalí. Na výše uvedené výsledky má i jistý vliv současná pandemická situace.

Otázka č. 9.: Jaká metoda vzdělávání je Vám nejbližší?

Graf č. 7: Nejbližší metoda učení respondentům

Zdroj: vlastní výzkum, vlastní zpracování, 2021

Graf č. 7 udává, které z vybraných metod respondenti nejvíce preferují ke svému učení. Většina respondentů, konkrétně 81 % uvádí, že jim nejvíce vyhovuje metoda učení Teoreticko-praktická, tedy kombinace teoretických poznatků s praktickými ukázkami. Pouze 19 % uvedlo, že jim je nejbližší metoda učení pomocí praxe. Žádný z respondentů neuvedl metodu učení pouze pomocí teorie.

Otázka č. 10: Jaký způsob učení je pro Vás nejefektivnější?

Graf č. 8: Nejefektivnější způsob učení

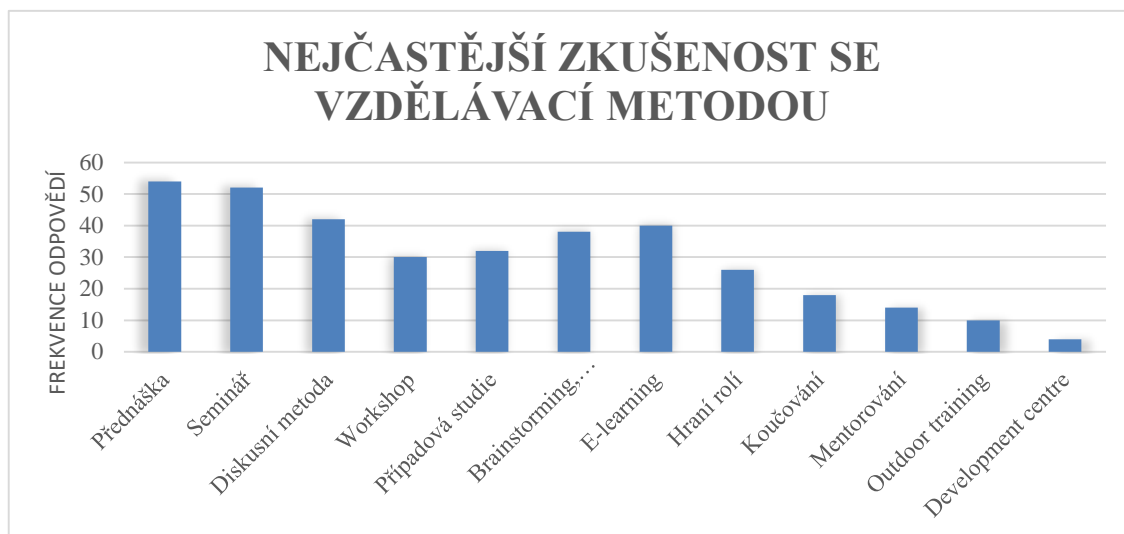
Zdroj: vlastní výzkum, vlastní zpracování, 2021

Graf č. 8 znázorňuje, jaký z vybraných způsobů učení považují respondenti za nejvíce efektivní ke svému učení. Téměř polovina respondentů, konkrétně 48 % uvedlo, jako svůj nejvíce efektivní způsob učení pomocí Praktického cvičení. Dále 29 % respondentů uvedlo jako jejich nejefektivnější způsob učení pomocí Poslouchání výkladu, tedy projevu slyšenému. Nakonec 23 % respondentů uvedlo, že k efektivnímu učení jim nejvíce vyhovuje způsob Čtením z textu.

Způsob učení, který jedinci nejvíce vyhovuje, ovlivňuje, jaký je typ a jakou má paměť.

Otázka č. 11: S jakými z těchto metod vzdělávání jste se již setkali?

Graf č. 9: Nejčastější zkušenost se vzdělávací metodou

Zdroj: vlastní výzkum, vlastní zpracování, 2021

Grafu č. 9 znázorňuje, se kterými z vybraných metod vzdělávání se respondenti již setkali. Nejvíce respondentů uvedlo, že mají zkušenost se vzdělávací metodou formou Přednášky a Semináře. Dále respondenti často uváděli, že se již setkali s Diskusní metodou, Brainstormingem, brainwrittingem a E-learningem. Další poměrně čteně zastoupené metody vzdělávání byly: Případová studie, Workshop a Hraní rolí. A nakonec nejméně zastoupeny byly metody: Koučování, Mentorování, Outdoor training a Development centre.

To s jakou vzdělávací metodou se respondenti setkali, ovlivňuje jejich dosažené vzdělání a věk. Některé metody jsou starší, jiné patří mezi nové, některé jsou zcela dostupné a jiné jsou méně dostupnější. Mnohdy jsou pouze vybrané instituce, kde se s určitými metodami lze setkat.

Otázka č. 12: V jakém denním čase se Vám nejlépe učí?

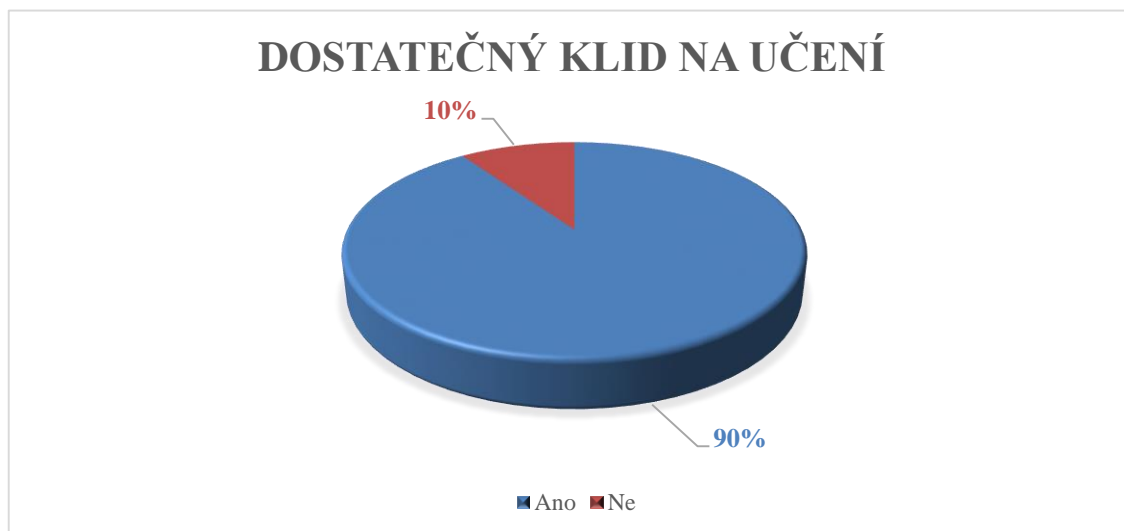
V této otevřené otázce dostali respondenti možnost volby vlastní odpovědi. Nejvíce respondentů odpovědělo, že se jim učí nejlépe v ranních a dopoledních hodinách, tedy zhruba do 12h. V těchto hodinách je obvykle člověk čerstvý, plný energie a odhodlání. Další častá odpověď ukázala, že se respondentům nejlépe učí v odpoledních hodinách, blíže jinak nespecifikovali.

Bylo však také několik případů, kdy respondenti uvedli, že nemají specifikovaný čas pro učení, tudíž jim na čase nezáleží. Dále několik respondentů uvedlo, že je pro ně nejvhodnější doba učení ve večerních hodinách. A nakonec pár respondentů odpovědělo, že se jim učí nejlépe v nočních hodinách, cca do 2h ranních.

Na to v jaké denní době se člověku učí nejlépe, má vliv životní styl, spánek, návyky a zvyky jedince či rozvržení dne.

Otázka č. 13: Máte možnost a dostatečný klid na učení?

Graf č. 10: Dostatečný klid na učení

Zdroj: vlastní výzkum, vlastní zpracování, 2021

Graf č. 10 udává, nakolik mají respondenti dostatečný klid a prostor na učení. Celkem 90 % respondentů, tedy valná většina uvedla, že mají dostatečný klid na to, aby se mohli v klidu učit. Pouze 10 % respondentů uvedlo, že dostatečný klid k učení nemají. Každý jedinec má odlišné podmínky a možnosti pro to, aby se mohl v klidu učit.

Otázka č. 14: Jaké konkrétní prostředí k učení je pro Vás nejvíce vyhovující?

V této otevřené otázce dostali respondenti možnost volby vlastní odpovědi. U této otázky respondenti uváděli různá prostředí, která jim nejvíce vyhovují a považují je za příznivé k tomu, se v nich učit. Valná většina respondentů uvedla, že se jim nejlépe učí v domácím prostředí, dále pak v kavárně nebo v knihovně, bez ohledu na okolí či vybavení.

Další odpovědi zahrnovali bližší informace, kdy jedinci uvedli konkrétní prvky, kterých jim při učení nejvíce záleží, například: kvalitní a pohodlná židle, dobrý psací stůl, dobré osvětlení a přiměřená teplota vzduchu. Těmto respondentům nezáleží tolik na daném místě, jako na samotném vybavení daného prostředí.

Nakonec několik pár respondentů uvedlo, že se jim nejlépe učí v dopravním prostředku či v přírodě.

Otázka č. 15: Jaké jsou pro Vás ideální podmínky pro učení?

V této otevřené otázce dostali respondenti opět možnost volby vlastní odpovědi, tím měli větší prostor pro své vlastní vyjádření. Nejvíce respondentů uvedlo, že si ideální podmínky k učení představují tak, že jsou v tichém prostředí, mají dostatečný klid a nejsou nikým a ničím rušeni. Často respondenti uváděli, že je pro ně důležité být v celkové psychické pohodě a mít dostatek času. Dále respondenti zařadili mezi důležité podmínky k učení čerstvý vzduch a pitný režim.

Nakonec jedna respondentka uvedla, že jako ideální podmínkou k učení jí pouze stačí být vedle svého manžela.

Z výše uvedeného vyplývá, že pro valnou většinu respondentů je rozhodující mít při učení ticho, klid a psychickou pohodu.

Otázka č. 16: Co považujete za nejvíce rušivý element, který ovlivňuje Vaši soustředěnost při učení?

V této otevřené otázce dostali respondenti možnost volby vlastní odpovědi. Respondenti měli možnost většího prostor pro své vlastní vyjádření. Nejvíce respondentů uvedlo, že největší vliv na jejich schopnost se soustředit k učení má jejich celkové psychické rozpoložení, tedy současná situace jedince a zejména hluk či rušivé zvuky z okolí. Dále bylo také často uváděno: časový shon, motivace k učení, mobilní telefon (zprávy, hovory, sociální sítě) televize a rádio. Dále pak respondenti také uváděli: míra odpočinku, hlad nebo naopak plný žaludek, přítomnost druhých osob z okolí, či chod domácích spotřebičů.

Z výše uvedeného vyplývá, že si jedinec velice uvědomuje své okolí, které má obrovský vliv na jeho koncentraci. Mnohdy je bohužel právě okolí, největší rušivý element. Velmi důležitý prvek je lidská psychika, pokud bude člověk myšlenkami stále jinde, než u daného učiva, jeho snaha a pokusy o učení tak ztrácí smysl. Jsou vlivy, které se dají regulovat, eliminovat či upravit, a pak jsou bohužel vlivy, které jsou trvalé a neměnné.

Otázka č. 17: Kolik hodin denně se zvládáte učit?

V této otevřené otázce dostali respondenti možnost volby vlastní odpovědi. Respondenti tím dostali větší prostor pro své vlastní vyjádření. Poměr převažujícího množství hodin nebyl jednoznačný, objevilo se několik obdobných odpovědi ve stejném nebo velmi podobném počtu a poté i vybočující odpovědi. Nejčastěji respondenti uváděli, že jsou schopni se učit 2-3h, 3-5h nebo 6-8h denně. Pár respondentů uvedlo, že se zvládají učit pouze hodinu denně. Dále jeden z respondentů uvedl, že se dokáže učit pouze 10 minut denně. A naopak jiný respondent napsal, že se dokáže za den plně věnovat učení 10-12 hodin.

Respondenti několikrát k vyšším číselným odpovědím dodávali, že záleží na potřebě a obtížnosti daného učiva, a to rozhoduje o tom, kolik času budou schopni danému učivu věnovat.

4.3.1 POTVRZENÍ – VYVRÁCENÍ HYPOTÉZ

V rámci šerení byly stanoveny 2 hypotézy, které následné výsledky dotazníků měly potvrdit nebo vyvrátit.

H1: Respondenti mladší 30 let se raději vzdělávají společně s někým dalším, nežli individuálně.

Respondentů do 30 let bylo celkem 68% ze všech tázaných, v absolutních číslech 42 tázaných. Dohromady 38 respondentů, tedy 90,5 % ze zmíněných 42, ve věkové kategorii do 30ti let, uvedlo, že se raději vzdělávají individuálně, tedy o samotě, nežli s někým dalším. Pouze 4 respondenti, tedy 9,5 % mladších 30 let uvedli, že se raději vzdělávají ve skupině. Z výše uvedeného plyne, že respondenti mladší 30 let se raději vzdělávají individuálně, nežli skupinově. **H1 lze na základě podložených výsledků vyvrátit.**

H2: Respondenti s vysokoškolským vzděláním mají zkušenost se vzdělávací metodou e-learning, spíše než respondenti se středoškolským vzděláním ukončeným maturitou.

Celkem respondentů mající nejvyšší dosažené vzdělání vysokoškolské bylo 48%, v absolutních číslech 30 respondentů z celkového počtu 62 respondentů. Respondentů se středoškolským vzděláním s maturitou bylo 29 %, v absolutních číslech 18 tázaných. Respondenti mající dosažené vzdělání vysokoškolské uváděli, že se setkali s metodou vzdělávání e-learning v 18ti případech, což činí 60 % z celkového počtu 30 respondentů.

A na druhé straně respondenti mající středoškolské vzdělání ukončené maturitou to uvedli pouze v 5ti případech, což činí 28 % z celkového počtu 18 respondentů. Z výše uvedeného plyne, že respondenti s vysokoškolským vzděláním se častěji setkali s metodou vzdělávání e-learning, nežli respondenti mající středoškolské vzdělání s maturitou. **H2 lze na základě podložených výsledků potvrdit.** Příčina může být taková, respondenti mající vysokoškolské vzdělání mohou znát tuto metodu právě z univerzitního prostředí.

ZÁVĚR

Tato práce je věnována učení, vzdělávání, jejich charakteristice a následnému vysvětlení pojmů, které jsou s učením a vzděláváním spjaty. Cílem této bakalářské práce bylo zanalyzovat problematiku učení z psychologického hlediska, zkoumat jaké jsou vlivy, činitele a faktory, který proces učení nejvíce ovlivňují. Práce je rozdělena na dva významné logicky propojené celky - teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsou definovány klíčové pojmy k celkovému pochopení zkoumané problematiky. Jsou zde nastíněny možné překážky, které mohou v procesu učení nastat. Následně jsou specifikovány vlivy a faktory, které značně působí na jedince během celého vzdělávacího procesu.

Cíl práce byl na základě praktické části splněn. Výzkum zanalyzoval vlivy, činitele a faktory, které ovlivňují jedince při procesu učení. Drtivá většina zkoumaného vzorku uvedla, že si ideální podmínky k učení představují tak, že jsou v tichu, mají dostatečný klid a nejsou nikým rušeni. Z psychologického pohledu je důležitým faktorem také duševní rozpoložení jedince a jeho současná životní situace. Dále bylo zjištěno, že výskyt časového nátlaku na respondenty vytváří stres a zhoršuje právě zmiňované duševní rozpoložení. Ideální prostředí si napříč tomu každý jedinec představuje odlišně, někteří si pod tímto pojmem představí například kavárnu, knihovnu nebo domácí prostředí.

Další skupina respondentů má nároky na podmínky vyšší, potřebují pohodlnou židli, dobrý psací stůl, dobré osvětlení a přiměřenou teplotu vzduchu. Z čehož vyplývá, že faktory ovlivňující proces učení se liší napříč jednotlivci. Záleží na konkrétních požadavcích jedinců. Práce se nezabývala pouze ideálními podmínkami k učení, ale také rušivými elementy, které tím pádem oslabují celkový proces učení. Nejvíce respondenty rozptylují rušivé zvuky okolí (hluk). Mimo hluku je pro respondenty velice rušivým faktorem také přítomnost mobilního telefonu. Výzkum dále došel k poznatku, že s méně zbývajícím časem k učení se snižuje soustředěnost respondentů.

Důležitým aspektem učení je motivace. Respondenti se shodují na tom, že klíčovou motivací v procesu učení je být lepší. Získat nové informace a poznatky, prohloubit dosavadní vědomosti, zůstat ve společenském obraze. Jedinec se poté ve společnosti cítí lépe, pokud se v ní orientuje a zná její zásady. Zlepšování se je samozřejmě propojené

s kariérním růstem. Pokud se jedinec vzdělává, dosahuje lepšího vzdělání. Na základě vyššího vzdělání může získat lepší pracovní pozici, která je finančně lépe ohodnocena. Kam těmito myšlenkami směřuji je to, že touha být lepším, je na začátku celého procesu učení, která má dalekosáhlý dopad až do pracovního života. Celý tento závěr je potvrzen tím, že více jak 75 % respondentů se snaží o celkové pochopení tématu a jeho návazností, což znamená, že v praxi jsou schopni tématu dokonale rozumět a stát se v něm tak specialisty.

Práce v oblasti teorie přinesla kvalitní rešerši dostupné české i zahraniční literatury, která se může stát cenným podkladem pro další výuku v oblasti vzdělávání. Empirická část představila cenné závěry, které mohou být využity ať už v rámci akademické obce nebo v soukromé firemní sféře, kde na základě těchto poznatků mohou maximalizovat efektivitu vzdělávání lidí, kteří se procesu učení účastní.

Má práce vyzkoumala faktory, které jsou důležité pro proces učení. Tyto faktory bych pro další téma zachovala jako neměnné, to jsou faktory, které budou podrobeny další hlubší analýze. Následná práce by se mohla zabývat tím, jak se vliv jednotlivých faktorů liší napříč pohlavím a věkem. Každou ženu i muže v určitém věku ruší při učení něco jiného.

Doporučení pro praxi je následující – přistupujte ke vzdělávání individuálně, každý z nás má jiné potřeby, jiné psychické nastavení a možnosti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BENEŠ, Milan. *Andragogika: učebnice pro střední školy a bakalářská studia na VŠ*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2580-2.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0873-0.

HELUS, Zdeněk. *Úvod do psychologie: učebnice pro střední školy a bakalářská studia na VŠ*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3037-0.

KULIČ, Václav. *Psychologie řízeného učení*. Praha: Academia, 1992. ISBN 80-200-0447-5.

NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2., rozš. vyd., v Akademii vyd. 1. (1. vyd. v nakl. Vodnář pod náz. Lexikon psychologie). Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-7.

MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. Plzeň: Fraus, 2005. ISBN 80-723-8220-9.

MAREŠ, Jiří. *Styly učení žáků a studentů*. Praha: Portál, 1998. Studium (Portál). ISBN 80-717-8246-7.

PALÁN, Zdeněk a Tomáš LANGER. *Základy andragogiky*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. ISBN 978-80-86723-58-7.

PRŮCHA, Jan, 2020. *Psychologie učení: teoretické a výzkumné poznatky pro edukační praxi*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-802-7128-532.

VACÍNOVÁ, Marie a Marta LANGOVÁ. *Kapitoly z psychologie učení a výchovy*. Praha: Vysoká škola Jana Amose Komenského, 2005. ISBN 80-867-2315-0.

VACÍNOVÁ, Marie a Marta LANGOVÁ. *Vybrané kapitoly z psychologie*. V Praze: Československý spisovatel, 2011. ISBN 978-80-7459-014-6.

VETEŠKA, Jaroslav a Tereza VACÍNOVÁ. *Aktuální otázky vzdělávání dospělých: andragogika na prahu 21. století*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. ISBN 978-80-7452-012-9.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

KNOWLES, Malcolm S. *The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy*. New York: Cambridge- The Adult Education Company, 1980. ISBN 0-695-81472-9.

KNOWLES, Malcolm S., HOLTON, Elwood F. & SWANSON, Richard A. *The Adult Lerner: The definitive classic in adult education and human resources development*. Seventh edition. London and New York: Routledge-Taylor & Francis Group, 2012. ISBN 0-7506-7837-2.

Seznam použitých internetových zdrojů

Psychologie učení, NÝVLTOVÁ, Václava. 2015, [online]. Praha. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://kuhv.vscht.cz/files/uzel/0017037/Psychologie%20u%C4%8Den%C3%AD1.%C4%8D%C3%A1st%20s%20logy.pdf?redirected>. OP – INSPEC. Vysoká škola chemicko-technologická v Praze.

Motivace ke vzdělávání dospělých. Wikisofia.cz [online]. Praha, 2013 [cit. 2020-12- 20]. Dostupné z: https://wikisofia.cz/wiki/Motivace_dosp%C4%9B%C3%BDch_ke_vzd%C4%9B%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD

Obecná psychologie-zapomínání. *Studium-psychologie.cz* [online]. [cit. 2021-01-26]. Dostupné z: <https://www.studium-psychologie.cz/obecna-psychologie/9-zapominani.html>

Systematizace pojmů vzdělávání a učení se. *Wikisofia.cz* [online]. 2013 [cit. 2021-01-30]. Dostupné z: https://wikisofia.cz/wiki/Systematizace_pojm%C5%AF_vzd%C4%9B%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD_a_u%C4%8Den%C3%AD_se

Učení-činitele. *Publi.cz* [online]. [cit. 2021-01-30]. Dostupné z: <https://publi.cz/books/339/11.html>

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Ebbinghausova křivka zapomínání.....	28
Obrázek č. 2: Pyramida motivace učení	31

Seznam grafů

Graf č. 1: Pohlaví respondentů	36
Graf č. 2: Věk respondentů	37
Graf č. 3: Nejvyšší dosažené vzdělání	38
Graf č. 4: Přístup k učení	40
Graf č. 5: Jak se respondenti nejraději vzdělávají.	41
Graf č. 6: Nejvíce vyhovující forma vzdělávání	42
Graf č. 7: Nejbližší metoda učení respondentům.....	43
Graf č. 8: Nejefektivnější způsob učení.....	44
Graf č. 9: Nejčastější zkušenost se vzdělávací metodou	45
Graf č. 10: Dostatečný klid na učení.....	46

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník	I
------------------------------	---

Příloha č. 1: Dotazník

Učení a jeho činitele

1. Uved'te prosím Vaše pohlaví.

- Žena
- Muž

2. Uved'te prosím Váš věk.

- do 30
- 31-40
- 41-50
- 51-60
- 60+

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- Základní
- Výuční list
- Středoškolské bez maturity
- Středoškolské s maturitou
- Vyšší odborné
- Vysokoškolské

4. Co Vás nejvíce motivuje k tomu se vzdělávat?

(otevřená otázka)

5. Jaký je Váš nejčastější přístup k učení?

- Povrchový (bez snahy)
- Hlubkový (snaha pochopení učiva)

6. Jakým způsobem se rozvíjíte či vzděláváte mimo studium?

(otevřená otázka)

7. Jak se nejraději vzděláváte?

- Individuálně
- Párově
- Skupinově
- Hromadně

8. Jaká z forem vzdělávání Vám nejvíce vyhovuje?

- Prezenční
- Distanční
- Kombinovaná
- Večerní

9. Jaká metoda vzdělávání je Vám nejbližší?

- Pouze teoretická
- Teoreticko-praktická
- Praktická

10. Jaký způsob učení je pro Vás nejefektivnější?

- Čtením textu
- Posloucháním výkladu
- Praktické cvičení

11. S jakými z těchto metod vzdělávání jste se již setkali?

- Přednáška
- Seminář
- Diskusní metoda
- Workshop
- Případová studie
- Brainstorming, Brainwritting
- E-learning
- Hraní rolí
- Koučování
- Mentorování
- Outdoor training
- Development centre

12. V jakém denním čase se Vám nejlépe učí?

(otevřená otázka)

13. Máte možnost a dostatečný klid na učení?

- Ano
- Ne

14. Jaké konkrétní prostředí k učení je pro Vás nejvíce vyhovující?

(otevřená otázka)

15. Jaké jsou pro Vás ideální podmínky pro učení?

(otevřená otázka)

16. Co považujete za nejvíce rušivý element, který ovlivňuje Vaši soustředěnost při učení?

(otevřená otázka)

17. Kolik hodin denně se zvládáte učit?

(otevřená otázka)

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Zuzana Šmídová

Obor: Andragogika

Forma studia: prezenční

Název práce: Psychologické zákonitosti učení dospělých

Rok: 2021

Počet stran textu bez příloh:¹ 55

Celkový počet stran příloh:² 3

Počet titulů českých použitých zdrojů: 12

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 2

Počet internetových zdrojů: 5

Vedoucí práce: PhDr. Marie Vacínová, CSc.
